

ТМ	Г. XXIV	Бр. 3-4	Стр. 355 - 359	Ниш	јул - децембар	2000.
----	---------	---------	----------------	-----	----------------	-------

Приказ дела

Зорица Станисављевић-Петровић

Примљено: 18.12.2000.

ПРЕДШКОЛСТВО НА ДЛАНУ*

У издању Педагошког друштва Србије и Креативног центра из Београда изашла је студија под називом "Панорама предшколства", аутора Милосава Петровића, надзорника за предшколско васпитање и образовање. Ова студија настала је као резултат брижљивог, стручног и систематског праћења развоја предшколских кадрова, те представља "прилог историји припремања, усавршавања и стваралаштва предшколских радника Србије", како стоји у поднаслову књиге.

За прошлих 155 година, колико постоји предшколство на нашим просторима, васпитно-образовни рад са најмлађима још увек је недовољно истражено подручје, те је ова студија од посебног значаја као прилог историји предшколске педагогије, која је и сама релативно млада дисциплина у систему педагошких наука. У предговору ове студије аутор сасвим оправдано наводи: "Можда ће овакве студије, у којима се разматра шири лепеза делатности и осветљавају камени-темељци у њеном развоју, бити једна од правих форми да за тренутак застанемо, преиспитамо прошлост, стваралачки размислимо о садашњости и уперимо поглед у будућност". Педагошки оптимисти, који су професионалци у предшколству Србије најчешће тако и чине: "...раде и стварају са децом, боре се за њих и свој статус и гледају у будућност, верујући да она мора бити светлија и боља од тренутне садашњости".

О историји школовања васпитних кадрова код нас, писани трагови су веома оскудни до пре једног века, када доношењем Закона о народним школама у Србији 1898. године први пут правно бива озваничено институционално васпитање деце предшколског узраста. Тада се и јављају прве забавиље оспособљене за рад са децом од 5 до 8 година. Тек након пола века и званично се отварају школе за образовање васпитача (1948).

Пишући о васпитачком позиву са пуно љубави и тоpline, а уз то и аргументовано и стручно, аутор нам је подарио дело које чува од заборавља и запостављања преломне датуме и кључне теме везане за развој теорије и праксе предшколског васпитања. Као врстан стручњак и плодни писац, он зналачки прати педагошке токове и збивања на пољу предшколства и пружа нам комплетан увид у педагошку прошлост предшколског васпитања и образовања у нас.

* Милосав Петровић, "Панорама предшколства", ПДС и Креативни центар, Београд, 2000.

Студија коју представљамо у ствари је обимно дело, широк и амбициозан пројекат, занимљива и важна хроника једне племените идеје изражене кроз савремену хуманистичку концепцију предшколског васпитања и образовања. Богату и разноврсну активност на пољу припремања, школовања и усавршавања предшколских кадрова аутор приказује у студији која је структурисана на следећи начин:

Први део, "Припремање (школовање) предшколских кадрова", приказује кратак историјат припремања кадрова за рад са предшколском децом. Стручно, темељно и садржајно, у оквиру овог дела, анализирају се први течајеви и школе намењене оспособљавању васпитачких кадрова. Почев од већ поменутог Закона о народним школама, донетог 26. јула 1898. године, наводи се да у ниже народне школе спадају и забавишта, за која се припремају посебни кадрови чији је задатак да забавом поучавају и васпитавају децу, мушку и женску, у узрасту од навршене 5. до 7. године и да их припремају за учење у основној школи. Истим законом одређује се да у забавиштима раде "забавиље", тј. она лица која су завршила најмање девојачку школу и прописани курс за забавиље. Овакве прве школе за забавиље радиле су у Зрењанину и Сомбору на мађарском језику. Касније, тек 1927. године, створени су и законски услови за стицање квалификација за забавиље. Један од првих течајева отворен је при државној женској учитељској школи у Сарајеву, јер се тада већ сматрало да да будуће забавиље треба да похађају наставу, слушају предавање из више теоретских предмета и да изводе праксу у за то одређеним установама. Овакво стање траје до 1940. године када просветне власти доносе прописе који школовање забавиља подижу на виши ниво. Тада донешеним правилником отварају се течајеви при учитељским школама у Љубљани, Сарајеву, Новом Саду, Крагујевцу, Алексинцу, Скопљу, Цетињу и Београду, а циљ "образовања забавиља је да се кандидаткиње оспособе да могу као стручне васпитачице радити у забавиштима, обдаништима, дечијим домовима и другим дечијим установама".

Након рата, мрежа предшколских установа се шири по целој земљи, те се и јавља потреба за квалификованијим кадром који је припреман на средњошколском нивоу. У почетку је то било при учитељским школама, а од 1948. године постепено се отварају школе за васпитаче у Београду, Загребу, Херцег-Новом и Љубљани. Тада је и први пут дошло до изједначавања нивоа образовања и дужине школовања учитеља и васпитача, чиме се допринело афирмацији позива васпитача и бољем третману предшколског васпитања и образовања.

Општим законом о школству из 1958. године први пут у историји Југославије предшколско васпитање је правно признато као равноправни део система васпитања и образовања.

Након тога аутор прати подизање нивоа образовања васпитача и отварање Педагошких академија као јединствених виших школа у шестогодишњем трајању. Више школе за васпитаче, онакве какве су данс, формирају се када и први учитељски факултети у Србији. Тада се један већи број бивших педагошких академија трансформише у више школе за образовање васпитача. У овом поглављу аутор критички разматра питања везана за образовање васпитача данас, даје оправдане сугестије и коментаре у вези подизања нивоа образовања васпитача и залаже се за враћање адекватног статуса садашњим и будућим васпитачима.

Значај школовања просветних кадрова "васпитача, учитеља, наставника и професора", по мишљењу Милосава Петровића, "једно је од централних питања сваког друштва и сваког ваљаног система васпитања и образовања. То је због тога што кадар представља значајан фактор успешног остваривања бројних васпитно-образовних, идејно-политичких и друштвених циљева и задатака на свим ступњевима васпитно-образовног система сваке заједнице".

Критички анализирајући садашње стање и ниво и квалитет образовања васпитача, аутор закључује да су неопходне промене у овој области везане за рационализацију мреже и броја виших школа за васпитаче, промене у подизању нивоа образовања васпитача и враћању адекватног статуса садашњим и будућим васпитачима.

У другом делу књиге, који носи назив "Усавршавање предшколских кадрова", разматрају се питања перманентног усавршавања кадрова и прате Сусрети предшколских радника, као специфичан облик стручног усавршавања педагошког кадра у предшколству. Перманентно усавршавање представља обавезу за све раднике који раде на пољу васпитања и образовања, а васпитачи и стручни сарадници предшколских установа усавршавају се, између осталог, и кроз традиционалне Сусрете предшколских радника Србије. По речима аутора, "кроз ову својеврсну зимску школу за 16 година прошло је близу 10000 реализатора Основа програма васпитно-образовног рада са децом на узрсту до 3 и од 3 до 7 година. Смењивали су се градови и општине у улози домаћина, учесници и предавачи, теме и садржаји рада, али је од почетка задржана висока мотивисаност и жеља да се пође на републичке сусрете, да се открије и сазна нешто ново, 'украде' идеја, упознају колеге из других средина и установа, размене искуства и доживи радост у дружењу и учењу". Републичке сусрете предшколских радника аутор прати хронолошки, наглашавајући посебно место и време сусрета, програм и садржај рада, број учесника и реализатора, домете и стручне доприносе перманентном усавршавању кадрова који раде са децом предшколског узраста.

Након описивања сваког од 16 сусрета, изведене су актуелне поруке које треба знати и данас и стално их примењивати у васпитно-образовном раду са децом. Поменуте идеје и поруке треба иновирати и креирати на нов начин, јер то представља сигуран и ефикасан пут за богаћење педагошко-методичке теорије и развијање праксе свих оних који раде у предшколској делатности. У књизи аутор даје кратко и коцизно опис сваког до сада одржаног сусрета кроз приказ програма и осврт на најбитније теме из актуелне теорије и праксе. На крају приказа сваког сусрета аутор издваја најважније закључке и суштинска обележја тема које су се разматрале. Имајући у виду да је о оваквим стручним манифестацијама остало сувише мало записаног, треба поменути да је аутор уложио доста труда и рада око прикупљања грађе и података, анализе материјала и сећања бројних учесника, парафразирања доступних програма, да би настало ово дело вредно за предшкосле кадрове који долазе.

Трећи део књиге носи наслов "Стваралаштво предшколских радника" и обрађује проблеме везане за улогу и значај стваралаштва, посебно у оквиру васпитно-образовног рада у предшколским установама. Ако кренемо од става да стваралаштво спада у највреднија и најпожељнија људска својства која се цене и представљају важан део циља васпитања у нашем

друштву, можемо наслутити колика је одговорност за развој овог својства код свих оних који раде са младим генерацијама. У том смислу закључује се да је развој и неговање стваралаштва важан задатак који треба остварити у предшколским установама.

Полазећи од нових стручних и научних сазнања у области предшколске педагогије, која указују да се на стваралаштво гледа као на опште људско својство и потенцијал сваког човека, савремена пракса у предшколству третира стваралаштво као један од приоритетних задатака. Нови педагошки концепт васпитања предшколског детета путем самоактивности, самоиницијативе и самопотврђивања детета у најразличитијим областима живљења, игре, учења и рада, по мишљењу аутора, представља сигуран пут развоја креативне личности.

Питање децјег стваралаштва једно је од најактуелнијих питања којим се бавае педагози, социолози-практичари. У начину на који аутор третира питање децјег стваралаштва огледа се висока стручност и завидно познавање теорије стваралаштва, његовог места и функције у васпитању и образовању деце предшколског узраста. Наглашавајући значај креативности, Милосав Петровић указује на опасност од њеног поистовећивања са интелигенцијом и успешношћу. "Креативност омогућава да се потенцијали човека остваре. Међутим, она није исто што и интелигенција и успешност. Између стваралаштва и интелигенције постоји веза у томе што прво подразумева постојање другог, али обратно не важи. Стваралаштво је димензија која се у популацији расподељује на сличан начин као интелигенција – релативно је мали број оних са изузетно високим, односно са изузетно ниским степеном, а највећи је број оних људи који су просечни ствараоци". Да би се развијали будући ствараоци, још од најмлађих дана треба подстицати децу на слободну игру и стваралаштво.

У оквиру овог дела, педагошко-методичко стваралаштво издваја се као посебна тема. Предшколски радници (васпитачи, медицинске сестре и стручни сарадници), осим редовних обавеза везаних за васпитно-образовни рад, редовно осмишљавају простор и баве се израдом лутака, играчака и других дидактичких средстава.

Стваралаштво просветних радника праћено је и стимулисано од стране надлежних институција, а као типичан пример за то може се навести манифестација "Тражимо најбољу играчку". Са изузетно високим степеном инспирације и мотивисаности аутор пише о овој манифестације, која је трајала пуних седам година и на чији конкурс се јављало по неколико стотина оригиналних радова (дидактичких средстава, скривалица, слагалица, експоната, макета, прототипова и других разноврсних средстава за стваралачку игру деце). Током манифестације родила се и идеја да се најбоља решења не само похвале и награде, већ и да се масовно производе и пласирају на тржиште децјих играчака. Иако ова идеја није реализована због недостатака финансијских средстава, путем овог конкурса покренути су многи креативци у предшколској делатности да у својој пракси смишљају и примењују нове изуме, да стварају да би њихов рад био бољи и успешнији. Зато аутор, савим оправдано, пише да је креативност у предшколској делатности на завидном нивоу у односу на остале ступњеве нашег васпитно-образовног система.

Као аргумент оваквој констатацији Милосав Петровић наводи и пра-

ти још једну манифестацију, која доприноси афирмацији стваралаштва у предшколству – Методичке дане предшколских радника Србије. На иницијативу Савеза стручних друштава предшколских радника Србије, а с циљем да се развије, негује и презентира педагошко-методичко стваралаштво, рођена је идеја за установљивањем ове манифестације. Са изузетном надахнутошћу аутор пише о концепцији првих методичких дана, од рађања идеје, па до њеног спровођења у дело 1988. године. Затим хронолошки прати раст и развој ове манифестације, као и њен допринос педагошкој теорији и пракси предшколства.

У четвртом делу књиге под насловом "Календар важних догађања" приказане су значајне годишњице у предшколском васпитању и образовању, светска педагошка баштина, наше педагошко наслеђе, јубилеји у предшколству. Сажето, јасно и концизно даје се приказ важних датума за предшколство на нашим просторима. По речима аутора, "прошлост треба познати, традиције неговати, а позитивно педагошко наслеђе користити у васпитно-образовном раду са децом. То неће умањити садашње савременије приступе у концепцији и стратегији педагошко-методичког рада... Враћањем традиције и коренима предшколства, често освежавамо и богатимо садашњост, утичемо на ваљану пројекцију будућих стремљења и јачамо колективне напоре професионалаца у предшколској делатности да истрају на одговорним пословима педагошког утицаја на правилан развој и васпитање најмлађих...".

За писање ове студије аутор Милисав Петровић користио је богату литературу, репрезентативну по избору и обиму. Кроз обухваћених 136 књига пружа се комплетна слика развоја предшколства на нашим просторима. Студија је илустрована бројним фотографијама из праксе прешколског васпитања. Штампа и дизајн корица су на адекватном нивоу, а еминентни рецензенти Мирјана Марковић, саветник министра просвете Републике Србије, и Радмила Ивановић, педагог, у својим рецензијама указују на значај ове књиге за прешколско васпитање и образовање некад и сада. Као таква, књига представља својеврстан подсетник за све битне датуме у нашем предшколству и има велики значај за све оне који се предшколском делатношћу баве: за педагошке оптимисте, професионалце у предшколству Србије, за студенте који се припремају за педагошки позив.

У том смислу, ову вредну и ретку студију о историји предшколства код нас, треба схватити као основу у делу припремања, усавршавања и развоја стваралаштва предшколских радника Србије, због чега је топло препоручујемо свим потенцијалним корисницима.